

Maszk nélkül Képernyő

Déry Tibor 1945-ben írta azokat a novellákat, amelyekből *Dömölky János* az *Alvilági játékok* című tévéfilmet készítette. Miért támadt mégis olyan érzésünk, mintha egy túlélt mai emlékeztetőben, rossz álmaiban fel-felvillanó képeket látnánk az ostromlott város pincelakóiról. A válasz egyszerű, a rendező látja velünk álomszerűnek, sejtelmesnek, múltból felbukkanó ködképeknek mindazt, amit Déry megírt. Sokféle, hatásos eszköze van erre. A pincét, amely a fölötté volt ház lakóit bújtatja, egyszer sem világítja meg annyira, hogy pontos képünk lehessen róla, mindig csak egy-egy szegletének sűrű homályát törí át némi pislákoló gyertyafényvel. Az „alvilág” egymás mellé kényszerült lakói álmotagyon mozognak, sötétben tapogatóznak, csak riadt, félelemtől összeszűkült szemük látszik tisztán. A pincén kívüli világot pedig — abban a néhány pillanatban, amíg kitekinthetünk rá — köd és gomolygó füst borítja, dermedt csendjében legfeljebb a vak ló patái csattognak fülsértő élességgel. Ezzel a komor homályossággal nyilván a Déry-novellák eseményeihez kívántak megfelelő hangulatot festeni az alkotók, a dolog azonban valahogy elhibázódott.

Az íráskor keletkezésének dátuma, de a film tartalmi vonatkozásai is bizonyítékok: nem emlékdézsről és álomképekről van szó, bármennyire ezt sugallják a film külsőségei, a feldolgozás módja. Hogyan is lehetne egy múltidéző képből ennyi aprólékos, pontos megfigyelés? A pince lakóit a félelem, a hideg, a nélkülözések és a halál mindennapos látványa kivetkőztette emberekből, nekünk, de még önmaguknak is furcsa szokásaik és tulajdonságaik alakultak. Az író a különböző magatartásokat tette nagytőlencse alá. Az embertelenség feltérképezésének nyers gesztusa mellett (tessék, ezek vagytok!) azt is tudatni szándékozott velünk, hogy az embereknél minden körülmények között megmarad egy kis szikrája, ami kioltathatlan.

Ha megpróbáljuk lehántani a filmbeli eseményekről az őket kívülről beburkoló formai megoldásokat — valós történeteket, pontosan megrajzolt hús-vér embertípusokat kapunk, akiknek magatartásáról a köztük élő, minden látó író szigorúan realitás feljegyzéseket készített, szinte dokumentumhűséggel adalékokat, gyűjtött, kendőzetlen arcokat mutatott be.

Közlekedési balesetek

Deszk határában felborult személygépkocsival gyors halál következett egy jobbra ívelő kanyarban. Németh József, Makó, Wekerle utca 14. szám alatti lakos, aki sérülést szenvedett. Megsérült a kocsiiban utazó Fehér Mária, Bordány, Seregélyes-dűlő 65. és Nagy Judit, Kiskundorozsma, Kálmán köz 1. szám alatti lakos. A gépkocsiban keletkezett kár mintegy 15 ezer forint.

tott be. Déry élelétása, a valóság megmutatására törő akarata és frői humánuma tehát megnyilatkozott a filmben, a „csomagolás” ide nem illő minősége azonban zavaróan hatott.

Természetes emberi gesztusok, az őszinteség igénye jellemezte *Vitray Tamás* és *Papp László* beszélgetését az *Ötszemkötő* legutóbbi adásában. Mindig szimpatikus, nézőknek tetsző dolog, ha a kamerák előtt finomkodás, köntörfalazás, szépírtetés nélkül mutatja meg magát valaki, vállalja, hogy olyan-nak látszék, amilyen. Száz-ezrek népszerű Papp Laci

Pártos Erzsébet és Patkó Irma az *Alvilági játékok* szereplői közül

— úgy tűnt — nem is tud másképpen, csak maszk nélkül mutatkozni.

Holnap, szerdán este az *Iszlám* című olasz filmsorozatot befejező részét láthatjuk, majd Vészi Endre tévéjátékát, amelynek címe: *Ágyak a horizonton*. Csütörtökön az *Orosz Szovjet Szocialista Köztársaság Televíziójának* estejé igér változatos, érdekes műsort. Megismerkedhetünk a leningrádi *Gorkij Akadémiai Drámai Nagyszínházzal*, este pedig a *Csehov* elbeszéléseiből készült *Mesélő körhinta* című filmet mutatják be.

S. E.

Liebmán Béla felvétele

A zenei hét és tanulságai

Szép, hasznos dolgot kezdeményezett a városi tanács, a zeneművészek szövetsége és a szegedi karnagyi klub, amikor elindította városunkban a mai magyar zene hetét. Az érdeklődő közönség minden évben egy hetet áldozhat arra, hogy élő előadásban hallja korunk magyar zenéjének legkülönbözőbb jellegű, stílusú, színvonalú termékeit.

A mai zenét itt tágabban értelmezzük, a fiatalabb és középkorú szerzőkön kívül beleszámítjuk a konzervatív idősöket is. A „mai zene” szűkebb jelentése azonban megiscsak az a zene, amely a mai kor, a hatvanas-hetvenes évek érzelmi-tudati világát fejezi ki. Az idősök szerzők darabjai nem kapcsolódnak közvetlenül a mi évtizedeinkhez (egyszerűbben mondva: nem rólunk szólnak), hanem a szerző ifjúkorának stílus- és gondolatvilágát idézik, nem is beszélve arról, ha már maga a mű is van vagy húszéves. A jövőben a mondanivalójában és stílusában is mai zenének kellene előtérbe kerülni. Ez persze sokkal nagyobb feladatot ró az előadóra, mint a konzervatív művek, mégis ez ígérkezik a jövő útjának. A jövő feladata még a szélesebb körű propaganda: létfontosságúak a plakátok Szegeden — és a környező városokban. Jelen-tős hiánynak könyveljük viszont el, hogy legjobb mo-

dern zeneszerzőinktől (*Kurtág, Durkó, Soproni, Balassa*) egyetlen hang sem szólt meg a héten, ugyanakkor néhány dolog méltatlannul került a műsorokba. Nagyön hiányzott legalább egy zenekari hangverseny!

A hét műsorát *Pongrácz Zoltán* igen érdekes elektronikus zenei előadása vezette be. Szívesen hallanánk több ilyen, látókörünk szélesítése érdekében. Kedden a zeneművészeti főiskola tagozata és a zeneművészeti szakközépiskola növendékei adtak hangversenyt. A műsorból *Gárdonyi Zoltán* vonósnyegésének szép előadása tűnt ki.

A szegedi művészek szerdán tartották koncertet. *Vadász Ilona* értő kezében sok-sok a csellóhang bársónyos melegségével szólt meg a nehézkesnek tűnő nagybőgő. *Weninger Richárd* remekül játszotta *Maros Rudolf* századfordulói jellegű hársfaszvitjét. *Berdál Valéria* és *Réti Csaba* — *Bódis Péter* zongorakísérettel — költői szépséggel kettőst énekelt *Vántus István* készülő *Aranykoporsó* című operájából. *Szabó Orsolya Szokolay Sándor* *Nocturne* és *Capriccio* című — a *Várnász* motívumaiból írott — művét játszotta finom billentéskultúrával, egyaránt meggyőző passzellszínekkel és lüktető ritmikával. A Szegedi Vónósnyegyesnek sajnos, egyáltalán nem sikerült megmutatnia képességeit. *Gregor József* ismét gyönyörű, telt hangon énekelt, általános lelkesedést kiváltva. *Láng István* *Impulsió* című művét *Meszlényi László* (oboa) és *V. Szőnye Katalin* (zongorán), minden elismerést megérdemlően tolmácsolta, a mű kifogásolható minősége ellenére is. *Szer-vánszky Endre* művét szépen játszotta a Szegedi Fúvósötös. (Végül e sorok írója hadd fejezze ki legnagyobb elismerését *Kerek Ferencnek*, szerény zongoraműve kiváló előadásáért.)

Pénteken zajlott le a zeneművész-zakosztály vonós tagozatának országos érte-

Nemzetközi újságírócsoport látogatása

A Budapesten akkreditált diplomáciai testületek kebelében működő külföldi sajtótudósítók népes csoportja érkezett tegnap kétnapos látogatásra Szegedre. Jövetelük célja — a MEM és a Külügyminisztérium közös meghívására — a magyar élelmiszer-gazdaság szegedi, Csongrád megyei üzemeinek tanulmányozása.

A tudósítók első napjukat az Állatforgalmi és Húspari Vállalat vendégeiként töltötték el. A szegedi szalámi-gyárban rendezett találkozón a megyei pártbizottság és a megyei tanács képviselőiben megjelent *Szabó Sándor*, a megyei pártbizottság titkára, illetve *Dr. Paczúk István*, a megyei tanács elnökhelyettese. *Dr. Piros László*, a Csongrád megyei Állatforgalmi és Húspari Vállalat igazgatója köszöntötte a külföldi tudósítókat, s adott áttekintést a világhírű szegedi szalámi-törtenetről. *Szabó Berény*, az Állatforgalmi és Húspari Tröszt vezérigazgató-helyettese nyújtott áttekintést a hazai állattenyésztés és húspár fejlődéséről. A vendégek ezután megtekintették az üzemet.

Ma a szegedi Konzervgyárral, a paprikafeldolgozóval és a vásárhelyi kerámiaiparral ismerkednek.

Fürst Sándor 70. születésnapján

Fürst Sándor portréja

1932. július 19-e péntekre esett. Ez volt az a nap, amely egy szegénytelen, világszerte tiltakozást kiváltó bírósági ítélet miatt „gyilkos péntek” néven szerepel azóta is a magyar történelemben.

A budapesti királyi büntetőtörvényszéken Török Géza, aki a törvénytelenül megrendezett statáriális tárgyalást vezette, kommunista programbeszédnek minősítette Sallai Imre szavait és a másik vádlottat szőlította.

Fürst Sándor ekkor még a huszonkilencedik életévét sem töltötte be. A férfi azonban, aki a vérbíróság elé állt, sokkal idősebbnek látszott. A tárgyalás előtt két teljes héten át kínozták a politikai nyomozóosztály detektívjei. Gumibottal verték a talpát, a veséjét, minden emberi képzeletet felülmúló aljas eszközökkel próbálták vallomásra bírni. És mindezek után a vádlott, gyűrött vászonöltönyben, kéthetes szakállal — a pribékek még borotválkozására sem adtak engedélyt — arra a kérdésre, hogy bűnösnek érzi-e magát, öntudatosan kiegyenesedett, végighordozta tekintetét bírán és így válaszolt:

— Egyáltalán nem érzem magam bűnösnek, mert nem tekintem bűnnek azt, amit tettem!

A személyi adatok felvétele következett, majd a sok válasz nélkül maradt kérdés miatt egyre ingerültebb Török bíró kifakadt:

— Ezek szerint semmit sem kíván előadni?!

— De igen — felelte Fürst Sándor. — Július tizenhetedikén éjjel például öt detektív vert órakon keresztül. Ezek közül háromat név szerint is meg tudok nevezni.

— Üljön le! — vágta el a továbbiakat Török és ezzel Fürst kihallgatása be is fejeződött. Néhány perc múlva kihirdették a statáriális bíróság ítéletét, amelyről sokan tudták, hogy „legfelsőbb helyről” készen kapták a bírák. Sallai Imrét és Fürst Sándort „a magyar szentkorona nevében a budapesti kir. büntetőtörvényszék, mint rögtönítélő bíróság, az állam és társadalmi rend erőszakos felforgatására és megsemmisítésére irányuló bűntett miatt halálbüntetéssel bünteti” — így szövegezték a gyalázatos ítélet.

Ki volt Fürst Sándor, hogy Horthyék bírósága a törvényesség látszatát is feladva, lázas sietséggel halálra ítélte? Születésénél, osztályhelyzeténél fogva élete nem úgy indult, hogy a proletárforradalom, a munkásosztály ügyének kiemelkedő harcosa lesz. Kispolgári családban nőtt fel, később pedig tisztviselőként dolgozott. Még tizenhat esztendőse sem volt, amikor a Magyar Tanácsköztársaság nagyszerű hónapjainak eseményei a haladás, a forradalom, a munkásosztály mellé állították. A marxizmussal a szocialdemokrata párt baloldaliának ellenzéki mozgalmában, majd a Magyarországi Magántisztviselők Szövetségének baloldali vezetői révén ismerkedett meg. A Tanácsköztársaság bukását követő terrorévei acélozták meg a fiatalember jellemét és meggyőződését, s amikor kevesen vállalták az életveszély kockázatát, a gyakorlati harcot, ő az illegális kommunista pártba jelentkezett, amely 1926-ban fogadta tagjai sorába. Ebben az időszakban különös jelentősége volt a legális és az illegális lehetőségek kihasználásának, csak így lehetett eredményekre számítani a néptömegek forradalmi nevelésében. Fürst Sándor az illegális tennivalók mellett minden le-

hetséges legális alkalmat is kihasználta a munkástömegek mozgósítására. 1929. tavaszán már az illegális kommunista párt titkárságának tagjaként dolgozott.

Akik ismerték, egybehangoztak úgy jellemezték őt, mint aki számára a küzdés, a bátor harc az elnyomottak igazságáért oly természetes volt, akár lélegzeni, élni. Amikor első ízben került rendőrkézre, majd bíróság elé, bírának szemébe vágta, hogy ügyében dönteni nem illetékesek. Csaknem két esztendő töltött börtönben, s ezalatt is szüntelenül az újabb feladatokra készült.

Kiszabadulása után ott folytatta, ahol bebörtönzése előtt abbahagyta. 1931. tavaszán ezer veszély között is késedelem nélkül nekilátott, hogy segítséget nyújtson a súlyos veszteségeket szenvedett párt újjászervezéséhez. Szóban és írásban is leplezte a biatorbágyi vasútróbbantás igaz háttérét, nem sejtette, hogy maga is a fasiszta provokáció ürügyén elrendelt statáriumi áldozatává válik.

A kőbányai gyűjtőfogház udvarán végeztek ki, idősebb elvtársaival és harcostársaival, Sallai Imrével együtt. A bitófa alatt is olyan bátran viselkedett, mint egész életében. Utolsó szavai ostorospásként érték a gyilkosságra összegyűjt úri höhérokat:

— A proletáriátus bosszút áll értünk!

És 1945 végén csakugyan lezajlott egy másik tárgyalás, amelynek végén igazságos, törvényes ítéletet mondtak ki Sallai és Fürst egykori bírái, hőhéroik fölött.

Győzött az igazság, győzött a nagy ügy, amelyért Fürst Sándor az életét áldozta. A szabad független Magyarország, a néphatalom természetes valósággá vált.

A. J.

A múzeumi hónap sikere

Az 1973-as év múzeumi hónapjának tapasztalatairól és a jövő tervéről Gyöngy Antal, a Művelődésügyi Minisztérium múzeumi főosztályának vezetője nyilatkozott. Egyebek között elmondta, hogy három év óta minden évben megrendezik a múzeumi és műemléki hónapot, s állandóan bővítik az eseménysorozatot. Az idén legnagyobb sikere a tizenkilenc megye népművészeti kiállításának volt, amelyet a Magyar Nemzeti Galériában rendeztek. Ezeket a múzeumi hónapban 800 000 ember nézte meg. A látogatottság azóta sem csökkent, januárig meghosszabbítják ennek a sikeres tárlatnak a nyitvatartását.

Huszár Lajos